„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
за 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 173. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 15. НОВЕМБРА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Посланица

Њ. Св. Патријарха цариградског.

(Трима митрополитима босанско херговачких епархија).

Службени лист бос.-херц. прав. цркве „Источник“ не хтеде да изнесе у целости посланицу, коју су примили митрополити трију бос.-херц. епархија, то је „Српски Вјесник“ као гласило српског православнога народа у Босни и Херцеговини сматрао за дужност да јави народу, шта и како мисли Патријарх Константин V. о жалосном стању православне цркве у Босни и Херцеговини. Но цензура је и то забранила. Како је та посланица и нами дошла до руке, то је у целости саопштавамо:

Посланица гласи: „Света Велика Христова Црква, као општа мати свију благочестивијех (побожнијех) Хришћана, својом љубављу старајући се за њихов напредак у вјери, дубоко жали, кад јој се од Хришћана, који су у подручју ове Свете Патријаршије, поднесу извјештаји, који доказују лабавост у ревности према светој вјери нашој или да су слабе свезе, које су од пријеке потребе да свезују словесно (говорно) стадо с његовијем духовнијем пастирима. Колико је велика штета за оне хришћанске општине, међу којима се дешавају таке ствари — сматрамо, да је сувишно да описујемо Вашем Преосвештенству, јер оно само по себи, прожмано својом па тирском практиком и *правичнијем* расуђивањем, разумјеће, *какво ће зло и какве* пошљедице бити од тога. А колика је од тога туга за Цркву, и какве се дужности њој налажу, такође ће лако увидјети, ваша архијерејска смотреност: а о томе ријечима и дјелима свјодочи и истина, да је она, не гледајући на *прилике и времена*, свуда притјецала учећи и савјетујући вјерне, да се уклањају од вјерске немарности и да се у вјери васпитавају и предњаче. Подстакнути овијем начелима сматрамо за потребно да вас извијестимо, да су из неких мјеста ваше епархије недавно поднијети мени и св. синоду — извјештаји тако непријатна карактера, — извјештаји, који представљају разне и велике аномалије (неправилности) и који *захтијевају неодложно уређење*, те да се отклони *велика опасност*, која пријети самој православној вјери у вашој епархији. Тамошње је стање ствари тако мрачно представљено, да у *многијем мјестима Хришћани не иду чак ни у цркву; да сасвијем одбјегавају од светијех тајна, да се мртваци не сахрањују и бракови да е не чине по обредима црквенијем, и у опште да су лишени сваког црквеног дара и благослова и да људи по тијем мјестима избјегавају сваки додир и свезу са свештенством.* С тога општине тамошњих трију епархија нашле су за потребно да пошаљу к нама своје *изасланике*, да преко њих поднесу дугачак меморандум о стању ствари, а у исто вријеме да поднесу на одобрење Вел. Хр. Цркви пројект устава са свима потанкостима о управљању црквено-школскијех општинскијех ствари у тамошње три епархије. Увјеривши их (изасланике), да ће свакако бити употребљена енергија да се констатује истинитост у погледу појединијех тужба и ако се оне у цијелости или од чести докажу, учиниће се потребна препорука и налог, да се уклони њихов узрок, те да се тако излијечи оно што не ваља, ако тако што има. По црквеној пак смотрености и синодалном ријешењу нађосмо за потребно да вам пошаљемо ову патријаршијску епистолију (посланицу) с намјером, да вас извијестимо о овијем нама тужнијем извјештајима, да вам упутимо препоруке и *опомене*. Ово вам стављајући на знање и захтијевајући, да нас с готовошћу увјерите о свему овом, ни мало не сумњамо, да ће ваше преосвештенство, у својој архијерејској дужности и у сазнању *одговорности*, која прати сваког пастира словенскијех Христовијех оваца, обратити особиту пажњу на ове тужбе, и то не само у погледу тога, да нам освијетлите догађаје, него да приложите и подесно лијечење оног, што заиста има потребу за поправљање, ако *искрено* констатујете истинитост у тужбама. Полажући нарочито на вашу благочестиву ревност и на вашу архијерејску смотреност надамо се, да ваше преосвештенство, будно стојећи на стражи, на коју *вас је поставила Православна Христова Црква*, — неће према својој пастви изостати у вршењу своје свете дужности са страхом Божјим, надамо се, да ће чврсто бранити Православну вјеру и побожност држећи се одлучно св. канона и одређења, да ће будно чувати право своје епархије и строго испуњавати своју дужност у *духовној управи* на срећу побожног и православног стада свог. Такође се надамо, да ћете, *не уступајући ни за длаку од онога*, што сте учили и научили, с готовошћу просвјећавати ријечју Божјом, повјерени вам од *цркве* и од Бога насушни народ: надамо се, да ћете га својим учењем и примјерима укрепљавати у православној вјери наших отаца, подгријавајући његову ревност на добра дјела и једном ријечју бити свакоме, *како би све задобили* и држали их у позиву, на ком су позвани, како се не би нико саблазнио и *измакао из стада*, над којим је ваше преосвештенство постављено за пастира и учитеља. Све ово, по светој и највишој дужности заповиједајући вам, у нади смо, да ћете у православној савјести својој и пастирској смотрености умјети довољно цијенити ове с братољубивом љубављу и добром намјером стављене вам заповиједи о цркви и да ћете новијем доказима ваше побожне ревности *задобити благовољење цркве*, радећи одлучно у корист православне цркве и очински упућујући своје стадо на пашу спасења.

Нека над вама буде Божји благослов! 1898. септембра 15. дана.

Костантин V.

Епархије — жупаније

Историјске слике и прилике.

— Шта мислите, шта су наше епархије данас? Питаше неки дан један стари вармеђаш, честит Србин и ка томе прототип православља.

— Па шта су? Наставиће запитани.

— Наше су данашње епархије што су биле вармеђе пре буне 1848.; епархијске скупштине што и некад вармеђске конгрегације.

— И онда су, по томе, црквене-школске наше општине што и тадашње слободне краљевске вароши?

— Тако је! Потврдиће вармеђаш.

Овај кратки разговор даде нам повода, да мало проучимо то, да видимо: је-ли тако.

И рекли бисмо и ми, ево: Тако је! Померимо-ли где у чем, нека и други размисле и рекну своју и поправе, затребали што.

2.

Шта су радиле вармеђе жупаније? Видећемо после.

После погибије угарске на Мухачу (1526), којој беху (да узгред речемо) многе војсковође и првосвештеници, владике и митрополити — променило се, мал-не сасвим, државно стање у Угарској. Турци погазише земљу и народ с једне стране, превласт и насиље Немаца с друге стране. Реформација Лутерова (1517.—1520.) и Калвинова (1541.) још и већма поцепа Мађаре; поведоше се за њима и две, три друге нације и вере. Запоља и присталице му, и последници му после — још цигло једини подржаваху дух народности (како би се по данашњем то назвати могло).

Вармеђе и састанци им; сабори „сталежа и редова“ наставише, кол'ко могоше, и подржаше уставни живот државни.

О назатку Угарске овако се пише у књигама[1]) о том добу: „И Угарска се бројила некад у најмоћније државе у Европи — данас (то јест: онда) пак о тој величини само се још приповеда с колена на колено, и пишу у историји те приповетке!“

„Још за цара и краља Леополда I. ширили се гласови по Немачкој и по Аустрији: Мађарска не може бити самостална држава, јер не може да брани своје границе, него туђ новац, туђа сила и војска мора да се употреби, да савлада Турке, и бунџије у земљи Угарској“.

„После битке Мухачке — нити се поткрепи народна снага, нит' утврди икоје начело у земљи; краљевство, реди правда беху поништени одавна, још и пре те погибије; свеколика земља напуштена страшној анархији (безвласти): ништа не оста на свом месту, на миру; све стихије реда и домољубља пропадоше!“

„Триста година, мал-не, на сваком сабору земаљском тражише и наваљиваху сталежи и редови, сабораши: да се најпре расправља и углави: како ће се том злу помоћи, па онда да се у претрес узимају краљевске пропозиције (предлози, налози); и за све то, готово триста година, ипак се најпре расправљале ове расправе потоње; за оне прве, мало кад се и доспевало. Жалбе[2]) и представке сабора показују најбоље, колико је кад сила и превласт одовгоре руке пружала и много шта преотела, што није њено било.“

Први краљ Мађара, свети Стеван обдари свештенство великим спахилуцима; уз то још обезбрижи свештенике и десетком — „да имају од чега хранити се и живети“: десетак се даваше од летине,

[1]) Види „*Geschichtliche fragmente und das ungarische Staatsleben neuerer Zeit 1.*“ (Историјски одломци и угарско државно право новијег доба). Стр. 47.; 126.; 127.; 134.; 147.; 204.; 208.

[2]) Ево почетка једној такој жалби (гравамен-у): „Најгорчијим болом обувети, осећају верни магнати и сталежи, да силом морају, као год и на сваком дојакошњем сабору, тако и сад на овоме, пред Богом и пред краљем маха дати својим тужбама; јер на своје молбе, жалбе и представке, не могоше, до сад, постићи ни најмање олакшице својем страдању, јадима и гњечењу, већ, напротив, с године на годину, и с дана на дан, све се више гомилају и бивају све теже и опсежније. Рећи ће нам се можда и сад: Ти су Мађари већ навикли, почињати своје саборе са сувама, с јаукањем и вапајем.“ У тој жалби жали се највећма сабор угарски на обести и насиља солдачка, најамничке војске, особито туђинаца. „Није само да Турци и Татари преврћу и чупају по утроби државе, него то чине још већма туђинци, војска помоћна, која је на сваки злочин готова и у том умешна, па, под заклоном да за њих нема каштиге — најстрашније пустоши, хара, жари и пали, мучи народ и убија . . . У Горњој Угарској, заузима и отима та безобразна, иноземаљска, *најмљена светина:* вароши и варошице, села, куће и немешке салаше — па, као да им је то очевина њихна, дели их међу собом и поступа са газдама, урођеницима на отаџбеној им земљи, у рођеним кућама им и становима: не као са властелом већ као са пуким јобађима и робљем. Не отимају те силеције тек колебе од ратара; него они нападају и на спахилуке господе и властеле, владика, црквених достојанственика, и пљачкају и пустоше. Ту они цркве обијају, *мртваце из гробница ваде и с њих скидају скупоцене украсе погребне!* Тамо опет домаћине, на кући им, бију и злостављају, ране и убијају; жене од својих мужева отимају, децу од својих родитеља, *ћери од осам, девет година од својих матери*, па их силом одводе у блудне буџаке, и тамо девојчице те — ох праведни Боже, погледај доле, на горке јаде кукавнога народа угарскога — у зверској похоти најпре оскрнаве, па онда за тешки откуп новцем натраг враћају“ и т. д.

ПОДЛИСТАК

МОЈ „СРЕТНИ“ КУМИЋ

или

ГЛЕ МАЈЧИНОГ ГОСЕ!

Како сам ја њему — или он мени кумић, — то бога ми не знам. Али да смо кумови, то стоји. То је кумство још од вајкада. Доста то, да се ми као кумови пазимо и поштујемо.

Још кад је последњи пут био код мене, једва је стојао на ногама. Лице му дошло некако жуто и мршаво, да сам од срца жалио.

Кашљао је сирома, да га је страшно било чути и видети. И доктор га се већ одрекао.

— Душа му је на излазу. Тај ће »отпаковати«! Још мало . . . мало, — поверљиво ми рече.

Мислио сам, да ће га јесен однети. А у зиму док вране дођу, оне за цело неће видети мога кумића!

Кад је одлазио од мене, ожалио сам га Већ сам као у воску држао, да ћу му на погреб отићи и, наравно, венац положити . . .

Дође јесен и прође, а мој кумић — жив. Дочекао и вране, па их испратио! Нађем ја један пут доктора и кажем му, како је кумић још жив. А он ми рече:

— Има на свету и таких лола и швиндлера, који само за то живе да нас докторе брукају! . . .

Оздрави мој кумић. Заљуби се у једну херкулес-удовицу, па се — веселник — и оженио.

Одем му једном у госте. Он ме дочека с речима:

— Од највећег па до најмањег, сваки је луд, који се не ожени. Пробао сам ти ја, кумићу мој, и горко и слатко. Ни једно ми се не допада, као — жена. Само, брајко, треба знати са женом поступати!

— Говориш ли ти и пред женом тако?!

— Како да не! Само још то треба! Кумићу, знаш да ме жена на длану носи! Кумићу, нисам никакав »кормајстор«, али за то знам диригирати!

— Нешто ми се много размећеш, видићу ја тебе.

Уђем у нутра и упознам се са женом.

— Е, сад хајде мало у башту, да видиш како је — вели кумић.

— Боље ће бити да останете овде у соби, пријатније је — рече она.

— Врло добро! Остаћемо! — узвикну он.

Тек што смо поседали, а он поче громовито:

— Од оне шљивовице, што сам правио за тебе, жено! Где је то стакло?

— У другој соби. Али то је јако за вас! Него боље би било мало коњака.

— Врло добро! Дед тај коњак!

— Ал боље да не пијете ништа, поквари ћете ручак, а тако је добар!

— Дивота! Не треба нам ништа!

Она изађе у кујну, а он је дуго гледао за њом, па ми тек дода:

— Особита жена! По цео дан ми само угађа! Ал што зажелим, то ми одмах створи! Само уста отворим, а она већ зна! Као да ми чита из очију, из срца! . . .

Седнемо за ручак. Дође на ред да сипа и вино.

— Само десет капи од ове зечије крви! Само десет . . .

— Боље од белога — рече она. — Знаш, да ти шкоди ово црно.

Кумић погледа на мене, па ће тек:

— Видиш како је слатка! Зна шта ми шкоди, па ме чува. Има и право. Пићемо бело. Ал онако — сасвим чисто . . .

— Боже мој, зар ниси говорио пре, да је са содом боље?!

— Врло добро! Са содом је боље!

— Мање вина, више соде — рече она.

— Чујеш кумићу?! Мање вина, више соде, од тога се Србин гоји! У здравље моје жене!

Куцнемо се и попијемо.

— Дед, жено, сад ту сарму овамо! После сарме оне резанце са сиром! Знаш да сам ти рекао, да то кумић воле. Хајде, хајде! Један, два!

— Та шта говориш?! Зар се не сећаш?!

— Чега?

— Да место сарме, кромпира буде.

— Прекрасно! Нека буде кромпира! . . .

Приметим ја, да се овде све оно ради, што она хоће. Кумић се разбалаћио, па само заповеда; али од онога што он хоће — ни дивана! — — —

— А сад, драги кумићу, можемо у кафану на једну црну. Женице, где ми је шешир?

— Окани се тога! Останите боље овде, па мало проспавајте.

— Врло добра мисао! Особито! Кумићу, спаваћемо!

Жена изађе на поље, а он ме загрли и рече:

— Кумићу, дивна жена! По цео дан ми само угађа! Што год зажелим, одмах ми створи! Само уста отворим, а она већ зна! . . .

Ја му шапнем на уво:

— Сретан си, сретан! А у себи помислим: Само мене више не чекај у госте. — Збогом, мој »сретни« кумићу! Збогом! Папа! . . .

Ст. Вечеј. Љуба

из потиског клуба.

десетак од марве, десетак чак и од рођене деце!

„Свештенство постаде први сталеж у држави; страхопоштовање спрам свештенства први закон државни — још народу би наређено, да је свагда готов, и живот свој дати за свештеника!“

Како тада, тако би и потада. Прелати, бискупи и аркибискупи у Угарској посташе духовне аристократе; ти хришћански бискупи молише се и поганичким боговима: Меркур (бог трговања) и Марс (бог рата и оружја) стајаху такођер у бискупском храму, то јест: бискупи угарски умели су и трговати (парохијама и црквеним делима), а умели су и мач припасати и на војску ићи. Знали су достајати велика достојанства државна, поименце: они постајаху велики жупани и војсковође, те уз то предобијаху велика добра и велике приходе црквене. Новац па новац главно им бијаше; што више, тим боље! Никад сити новца и потрошка!

„А после, за време турске најезде, заборављали су да су они војници Христови, борци и браничи вере и свога стада хришћанског, него су се понижавали чак ропски.“ Султан Сулејман стиже с војском под Будим и освоји га. Страх и ужас завлада земљом и народом. „Вишеград се предаде, на први позив; острогонски аркибискуп Паво Вардаји предаде Острогон султану, и без позива и захтева; пољуби султана у руку и препоручи му се у милост!“

3.

Дошло је после (1780.—1790.) па и прошло доба цара Јосифа II. Његове слободоумне реформе и уредбе, његова тежња за германисањем, понемчавањем свега царства и краљевстава, с тим скопчана, имаде велика маха и утецаја и на народ мађарски. Мађарски књижевник Мавро Јокаји овако приказује тадање и потање Мађаре у Пешти, — данашњој Будимпешти:[3]) „Становништво пештанско, још пре 120 година, по спољашности својој беше покондирено: француски, енглески, немачки; а и по душевности, унутрашњости својој, сваштапре, него-ли мађарско! Песник Верешмарти казиваше Јокају некад: како се свет у Пешти чудио ономе, ко би улицом мађарски говорио, и уклањао му се с пута као испред човека, који напит соком пева! Кад би хтео Верешмарти да се са своји другови сит наразговара мађарски, изишли би они иза вароши и, шећући тамо око баре једне (где је данас „Вурмов-двор“), пустили би срцу на вољу, и јадима својима дали одушке!“

Тако је било стање у земљи угарској и таки јади у народу мађарском — чак и у полупрошле дане угарске!

И по том се тек може разумети онај повик и поклич родољуба Мађара, грофа Сечењија: Мађарске није било, него ће бити!

Изређасмо те прилике и неприлике оводржавне мађарскога народа — да би с тима могли упоредити, донекле, и наше данашње неприлике и неподобе автономне и народне.

По свем том види се, да ни ми Срби, после толиких и сличних невгода у земљама овим — после двеста година — нисмо боље у том. И Срби би могли завапити: Автономије није, било него ће бити; ако будемо људи к'о Мађари!

4.

Угарску, што-но реч: био и Бог заборавио. Било је, кад за 40 година народ угарски не виде краља свога, у земљи Угарској; а 223. године не виде га престоница Будим — како оно Фердинанд I. би у Будиму, год. 1528. кад отвори сабор, па отиде отуд у Беч.

Угарском је дрмала „угарска дворска канцеларија“, у Бечу, и „конзилијум“ (савет намеснички) у Пожуну; беше и без палатина — за 40 година. Па и круна краљевска однета из Угарске! Домољуби и родољуби конзилијари (саветници државни) отпуштани, ма за што! Државне послове радили су, понајвише, нижи чиновници туђинци, који нит знадоше земљу како ваља, нит народ угарски. Сабори су сазивани само онда, кад требаше порезе и трошка за најамничке војске — и онде, у које место краљ хтеде.

„Код канцеларије дворске могло се много више постићи сплеткама испотаје и подвалама, него-ли поштеном правицом и чистом истином!“

Једине, дакле, вармеђе, и слободне краљевске вароши држале су и браниле своје автономије: самостално уређивање и пословање и суђење и т. д. Вармеђе су биле, у неку руку, и одбрана народној свести — народности (по данашњем да речемо). Тако под Турцима; тако и под Немцима власницима!

Канцеларија и конзилијум често се дакле душмански сукобљале с вармеђама. Вармеђаши на конгрегацијама (скупштинама жупанијским) налоге, ил предлоге отуд узимаху и расправљаху, само кад то на добро бијаде; а кад се ти налози косише и укршташе, да тлаче права вармеђска — онда би просто их послали у архиву вармеђску, да их прах једе и паучина скрије. „Кум хоноре ад акта сепонере!“ — загрмили би скупштинари; архивар би их брже боље узимао и односио!

Срби у овим крајевима имадоше такођер, у два маха — своју „илирску дворску канцеларију“ и „референдаре“ (извештаче на двору) у Бечу; ал од ње, и од њих никакве вајде! Сличне биче те власти мало час поменутим угарскима. Срби имадоше (да по туђински рекнем) „изнимно стање“ у Угарској, по својим привилегијама. И то је те-како вредило — докле-год крајина, крвава хаљина заогрташе границу од Турчина!

На саборима својим — званим конгресима — Срби самостално (автономно) расправљаху своје ствари народне, црквене и просветне; понајвише, кад бираху новога митрополита. Са тих сабора својих слали су они (онда без ичије замерке) гравамина и петиције (жалбе и молбе) управ'-правце цару и краљу! Митрополит, или његов ексарх, владика посланик, тешке онда путе бродише Дунавом, још теже сувим, на колих. из Карловаца у Беч: да то потпомогну — да „челом бију“ и измоле, да се уклони, на што се у жалбама жале; и испуни, за што се у молбама моле. На сабору у Темишвару, год. 1790. јавише се Срби свету и као народ самосталан; уредише цркву и школу и т. д. да не може боље бити! Ма узаман!..

На дому свом — „у граду и селу“ — црквене и школске послове водише и управљаху „благоизбрана општества“, скупштинари, по данашњем.

Доба митрополита Стевана Стратимировића, мало не, за четрдесет година — без збора и договора с народом, без сазивања сабора — уназади народ; потр све оне лѣпе и красне уредбе и наредбе сабора темишварскога.

Рескрипти и декларатори је (краљевске наредбе и тумачења им) — овладаше и заповедаху српској цркви и школи; свештенству и „бѣлом“ (световном) и „црном“ (калуђерима)!

Ал' прекужи народ српски и те јаде и невоље!

Доживе народ и „модерну“, напредну по данашњости автономију своју, самодржавље, самозаконију своју народну-црквену год. 1868. и т. д. и по тој автономији: Устројство своје саборско, и Уредбе своје саборске; и, да је среће и по закону: редовно сазивање и трајање својега народно-црквеног сабора, и утврђени рок састанцима и раду саборлија.

Него, од писма и написмено, па до дела и ваплоћења — размак пуче голем. Докопаше се и у нас „силни и велици“ столице и власти „кројења капе“ и сабијања Србаља под једну капу и вољу. Па трпи, брате, Бога ради, док не попуцају и ти ланци — самоволје!

Автономија наша није централизација; просто рећи: није коло са паоци у сувачи, да га држи, и њим дрма стожер с дурунгама — па стожером да се креће све, по тврдоћи и чврстоћи стожера, у среди! Него је наша автономија: коло у колу; у великом колу мање, у том мањем још мање, па мање и мање до стожера, у среди. И свако то коло окреће се и ради самостално, да, богме: у једном истом правцу.

Саборски Одбор и два Савета: митрополитски и школски; па онда шест епархија, области владичанских, и седма: митрополија-патријаршија; свака епархија са своја слична три одсека; и на послетку црквено-школске општине са по два одбора — темељи су тој автономији народа српскога у Угарској и краљевини двојној.

Згодно основане, згодно на рад управљене: свака власт за себе, самостално да ради; виша нижу да нагледа; сабор свима да је господар!

Заиђе-ли највиша власт ова народна стрампутице — ниже су ту, да јој стану на пут за времена и сачувају ред и закон; јер су више власти ради нижих и ниже ради најнижих. Најнижи је, и темељ је свима народ; у овој прилици народне црквене-школске општине. Њих ради, у нашој автономији, народа ради све је и сва — а не народ и црква му и школа власти ради!

И по томе су, дакле, епархије наше, што-но беху некад вармеђе угарске: да стоје на бранику за народ, цркву и школу. Народне црквене-школске општине да се и саме бране и ода зла хране!

На пример: кад нам не даду господа из Пеште сабора, и рад сабору прече; кад Саборски Одбор за тим и хаје и не хаје; кад ни Председник саборског одбора не тражи сабора — онда, онда, прве су и најпрече епархије, да молбом у цара и краља траже сабора, црквено-школске општине, представкама да то тамо подупру и потпомогну.

У свој нашој автономији, у свем је начело: „своја кућица, своја слободица“ — а, да богме, у окриљу закона и по закону.

И кад буде тако — онда ће бити прâве автономије у Србаља овуд, у овим крајевима.

Епархије су, заиста жупаније — а црквене-школске општине: слободне краљевске вароши; по речима честитога оног старца вармеђаша! **Старивој.**

Бесправно стање у нашој монархији.

Као да идемо на сусрет још јачим заплетима како у Угарској тако и у Аустрији. Поравнање не може више да се склопи на време, бар не може да се склопи на основу закона. И тако ће у томе наступити бесправно стање. А у Угарској не само што сабор није готов с буџетом, него по свој прилици неће бити до нове године готов ни с привременим буџетом. Те ће од нове године наступити и у том незаконито стање.

У таким приликама, или баш због таких прилика, стање је у оба дела монархије једнако несносно. Банфијево министарство не може да се одржи, то је јасно. Оно нема потребна угледа. Но, као што изгледа та се промена неће извршити одмах.

Барон Банфи био је код краља и за тим је изјавио у клубу своје странке, да ужива пуно поверење владарево. Он моли странку, да буде стрпљива и мирна. Али је уверава, да су предвиђене све могућности и да је приправан за све случајеве. Он је уверен, да ће пре а после бити потребне **оштре мере** али за сад само мира и стрпљења.

Значи, барон Банфи остаће на власти докле год може и докле год не исцрпе сва средства. Но како је опозиција изјавила, да ће и она свим могућим законитим средствима спречити владавину Банфијеву, то је јасно, да ће бити још оштре борбе. Како ће се та борба свршити на крају, видеће се, али ће или пасти Банфи, или ће доћи до неуставног, ванредног стања.

Говоре већ о одгоди, па и распуштању сабора. За сад се примирило, јер стојимо пред прославом 2. децембра. Опозиција угарског сабора неће да слави тај дан, јер је то прослава педесетогодишњице аустријског цара, а не угарског краља. Министар Влашић издао је наредбу да школска омладина иде тога дана у цркву, али се омладина одупире. А посланици опозиције кажу: Кад је била у Угарској прослава 25-годишњице крунисања угарског краља, онда у Аустрији нису славили тај дан нити у сабору, нити иначе...

У самој Аустрији употребише ту прилику Шенерер и његова странка, да у сабору изнесу предлог, о коме се пише веома мало, али који ће изазвати тим већу пажњу чак и преко граница монархије. Наиме: Шенерер је предложио и изјавио ово: „Ја и моји другови нећемо учествовати у идућој тако званој јубиларној седници, јер по нашем мишљењу, сви они, који немачки мисле, не могу учествовати ни у каквим изјавама лојалитета и у поданичким честиткама све дотле, докле год постоје наредбе о језику. Него, нека се сазове саборска седница идуће недеље, па нека се прослави једногодишњица оног дана, кад је полиција дошла да прави реда у сабору. И нека се постави плоча на саборници, која ће то констатовати...“

Шенерер и другови, као што је познато, теже за уједињењем аустријских немачких земаља с Немачком, а уз њих је веома велики део немачке омладине, која се учи на великим школама.

Председник аустријског сабора прогласио је овај предлог за шалу и не даде о њему говорити. У истом времену подноси опозиција угарског сабора нацрт адресе, коју сабор треба да упути на краља и у којој се доказује, да је уставност у основама пољуљана и да ће се они борити против те владе свима „практичним“ средствима.

На прагу су, дакле, јаки судари и у том добу говори се о тешњем спајању Босне и Херцеговине с Аустро Угарском...

Заиста у оба дела монархије седе веома незнатни људи на власти, који нису у стању да учине оно, што би било право и потребно у данашњим приликама.

Сироти — народи!

Мислимо да је већ доста!

Чули смо шта каже „Српски Сион“... После нам је изнео „Браник“, шта кажу „Мале Новине“ Пере Тодоровића. Сад нам опет у 134. броју своме прештампава нека места из „Пестер Лојда“. И дабогме: ми смо криви, што нас „П. Лојд“ исмева и тврди, да нисмо зрели за автономију, да смо „невероватно недисциплинарни“, „да нам недостаје оног непоколебивог правног осећаја, који се ћутећки покорава речи једног закона или одредби једне власти...“ И ми заиста не знамо, шта би још после овога могао да нам испоручи „Браник“.

Јасно је, за што нас криви „Браник“. Криви нас за то, да саборски одбор буде прав. Он хоће да скрене свуколику пажњу и борбу на другу страну и тиме да даде саборском одбору одушке.

Он каже: „Нећемо да се упуштамо у то: колико су основане тужбе против саборског одбора. Чак је и то споредно.“ — Њему је споредно. Он има посла са Новим Садом и са оним општинама, које се придружују Новом Саду. И каже: „Страшно је докле смо дотерали, да најнижи орган у опште, оптужује највиши орган...“ Да, да... Не дирајмо у саборски одбор, јер је то данас скривени пријатељ „Браников“.

Ваљда већ нема човека, коме није знано, како се понаша „Браник“. Пребаците што некоме од његових људи, који је код „Матице“, одмах ће закукати: „Овај хоће да упропасти „Матицу“, пребаците некоме од његових, ма што због позоришта, одмах ће закукати: Овај хоће да убије позориште; пребаците некоме од његових ма што због општине, одмах ће зајаукати: Овај хоће да убије општину! Данас, кад пада реч против саборског одбора, он кука: Ево, народе, хоће да упропасте автономију! Да нема друга доказа, већ тај би један доказ био довољан, да нам докаже, како је „Браник“ примио већ и саборски одбор на недра своја. Јер ето, не устручава се ни мало, да брани и тај саборски одбор онако, као што брани своје најмилије.

Но, то је већ стари, познати начин борбе „Браника“ и људи који су око њега. Али у овај мах иде „Браник“ још корак даље. У своме чланку: „Тужба краљу против саборског одбора“, он исписује она места, што су у молби новосадске општине наведена против саборског одбора. И доиста, у оној молби ради састанка одгођеног сабора, која обухвата 114. штампаних страна, има и неколико страна о незаконитостима саборског одбора. И „Браник“ се и опет попео на тако „високо гледиште“, да не види ни смер те молбе, не види ни главне разлоге, ништа, он само види оно, што има против саборског одбора. Њему је све споредно, то му је главно и то га — боле.

Новосадска општина, кад је већ молила што скорији састанак одређеног сабора, била је дужна, да то и образложи. И она је на преко стотину страна изнела оне незаконитости и намете, које су починиле угарске владе према нашој автономији. И изнешено је, да су те незаконитости имале плода, јер ево хоће на њих да се угледају и други... И доиста, да су владе вазда штитиле закон, не би пружале другима рђава примера. И то је црвена нит, која се вуче кроз молбу новосадске општине, којом моли за сабор, ал — сабор са свима правима његовим.

„Браник“ све то неће ни да види, ни разуме. Он хоће да задржи народни покрет, по сваку цену. Прави од молбе за састанак сабора, тужбу против саборског одбора. Па онда иде и даље, даље, ниже, ниже, чак до денунцијације.

Каже, да се после оне „молбенице, тужбе, може државна власт умешати у наше унутарње автономне по-

---

[3]) Тада беше у Пешти и Будиму, свега 28.000 становника. Од отих: 500 кућа и породица било Србаља, имућних трговаца, занатлија и газда, а у главном крају Пеште: у данашњој улици Деаковој, па (и сад се зове) „Српској улици“ у којој је универзитет, па у улици „Зеленог дрвета“ у којој је Текелијанум, и на рогљу српска црква. У Будиму, у данашњој Горњој и Доњој улици Дворској, било чисто српско предграђе, по имену Табан, ту су Срби имали свој магистрат, свога бирова, сенаторе и комунитетлије (представнике варошке) и т. д.

слове“. И још каже за већину бачке епархијске скупштине: „Ми („Браник“) смо их надобро упућивали и саветовали их, да се држе закона“. (Дакле, нису се држали закона и тада саборски одбор има право). Па онда наставља: „У својој огорчености и заслепљености већ су далеко забраздили: порушили су већ плот наше народно-црквене автономије, који нас дели од мешања државне власти. Посљедице оваког растројства могу бити врло кобне.“

Дакле, по признању „Браника“ и по јасним речима његовим, ми смо створили такво стање, да се може државна власт умешати у наше автономне послове и порушили смо ограду која нас дели од мешања државне власти? Ако би се дакле власт умешала, ми би били криви, а она би била у праву. Е, па изволи државна власти! Тридесет година си се неправедно мешала у нашу автономију, ево сад ти се дала прилика, да се умешаш с правом. Неки заслепљени Срби су сами порушили плот. Изволи само преко. „Браникову“ сведоџбу већ имаш, да су други криви...

И „Браник“ још увек не види, докле је пао! Ми мислимо да ово прелази меру! „Српски Сион“ није смео оваке назоре да напише, он их је само прештампавао из ранијих бројева „Браникових“.

Но, немојмо да узмемо одвише озбиљно ово питање „Браника“. Пољуљала му се већина, па сад му не треба ни автономија. Дођи ти државна власти и разори све, већина ће бити крива, а они ће се бар као устарабари дочепати власти...

Но неће им упалити! Народ моли сабор. Где нема тужбе, н ма ни судије. А и да има тужбе, судија је сабор. И откуд долази влада да се меша?!

Мешала се она пуних 30 година, али на неправди. Тако би се могла умешати и сад, али би то опет било на неправди. Ту јој не би помогла сведоџба „Браникова“.

Међутим баш за то, што су биле до сад неправде, и што су те неправде владине заразиле већ и саборски одбор и што се овако даље више не може, и што ће напослетку већ и црквењаци чинити по нашој автономији што хоће, наше општине, народ, дакле онај који је најстарији, моли за сабор и тражи преко свог сабора лека..

На страну ви, који хоћете да задржите народ и да угушите његову реч! И не зовите владу у помоћ, јер је њено за времена а жилав и одлучан народ преживеће и њу.

Општине напред! Нека вас ни мало не збуњују — денунцијације! **Ј. Т.**

Политичке вести.

Једногодишње поравнање. Из Беча јављају, да аустријска влада настоји око тога, да се установи поравнање привремено на једну годину, као што је то учињено и за прошлу годину. Аустријски министри хтели су о овомо још пре две недеље да се споразуму са угарским, али је угарско министарстао одгодило конференцију у овој ствари. Држи се да ће се ова конференција кроз који дан одржати, а после овога ће се тек означити кад ће се овако поравнање поднети саборима.

Прилике у Србији. Орган либералне странке „Српска Застава“ није могла досад угледати света, а како изгледа доста ће муке требати да га и угледа. Први уредник Дим. Ђорђевић дао је благовремено оставку на уредништву, и то како се тврди по наговору Ристићеву. Други за њим изабрани уредник, није признат од владе, јер је државни чиновник па мора имати дозволу министарску. Међутим ствар стоји овако. Вл. Поповић био је предавач кад се примио уредништва „Срп. Заставе“ но влада га је одмах именовала за писара у државној штампарији. Поповић је захвалио на државној служби, но влада није хтела његову оставку до сад да уважи, већ га је шта више полицијски казнила, што није дошао да му се саопшти да је постављен за држ. чиновника. — Београдски листови јављају још, да су редакциони и главни либерални одбор донели решење, којим се Јован Ристић искључије из либералне странке.

Драјфусова парница. Министар колонија допустио је Драјфусовој жени да може послати Драјфусу један брзојав: Брзојав мора ићи на гувернера од Гујане а овај ће га непосредно Драјфусу предати.

Политичке ситнице.

Ко је крив?

У 134. броју своме изриче „Браник“ ово своје уверење: „Мађарска влада за то с толиким успехом врши трећу инстанцију у нашој автономији, што ми сами апелирамо на мађарску владу...“

Овде изгледа, да „Браник“ чита буквицу другима. Али тај камен, што га је бацио у вис, пада само његовим госама на главу. Јер, жалосна је истина, да су баш др. Вучетић, Гостовић и другови били међу првима у „Српству“, који су апелирали на мађарску владу.

Ми смо у прошлом броју „Заставе“ показали, како су др. Вучетић и другови, док бјху на крмилу новосадске општине године 1879., апелирали на мађарску владу против решења саборског одбора. И они бар немају права да се жале, ако су доцније други пошли њиховим стопама.

И ми доиста видимо, где после неколико година, неколико новосадских учитеља чине то исто. А шта су онда радили др. Вучетић, тадањи председник општине и његови другови? Једва су дочекали, да се терају у автономним стварима код мађарске владе, јер ево шта нам вели записник из оног доба:

Записник

седнице црквеног одбора новосадске општине, од 12. (24.) маја 1883. год.

Председава: Др. Илија Вучетић, председник. Бележи: Аркадије Варађанин, перовођа.

Бр. 86. Председник извешћује, да је у смислу одлуке општинске од 26. октобра (7. нов.) 1882. бр. 240. и закључка одбора овог од 5. (17.) априла о. г. бр. Ц: О. 66. био са г. Павлом Гостовићем као изасланим чланом општинским у Будапешти и поднели су тамо представку ове општине кр. угарском министру просвете и црквених послова у ствари спора, који постоји између овдашњих учитеља Павла Михајловића и другова и ове општине зарад накнаде станарине, дрварине и деценала. У интересу саме ствари, изјављује председник даље, да је повео из Суботице, управо и умолио је и г. Антона Хаџића, члана ове општине, да пође с њима и да као познаник и пријатељ виших меродавних кругова, потпомогне ствар ове општине. С надом, да ће тај поступак одобрити овај одбор, изјављује даље, да је та депутација врло лепо примљена како од министра, тако и од секретара дотичног и осталих упливних чиновника и он се с обзиром на тај леп дочек и обећање г. министра и секретара његовог нада, да ће ова општинска ствар добро проћи, и да ће ако ништа друго, а оно то, да ће цела ствар бити упућена, да се с нова расправи, где ће општина имати прилике, да своју праведну ствар докаже и учитељско неосновано потраживање одбије. Уједно подноси председник списак трошкова путних, где исказује, да су урачунати сами путеви, дневнице од 5 фор. и станарина од 2 фор. дневно, те за сву тројицу износи рачун од 192 фор. 86 нов. а. вр.

Извештај се овај узима на повољно знање, поступак за г. А. Хаџића, узима се на одобравајуће знање и главни тутор упућује, да на исправној признаници поднесеној од све тројице изасланика, изда из општинске благајне као путна трошка 192 фор. 86 нов. а. вр. Једном приликом изјављује одбор своју благодарност поменутим изасланицима на труду њиховом око ове општинске ствари.

Како ли оно рече „Браник“ са уображене висине своје у свом 134. броју?... Рече: „Мађарска влада за то с толиким успехом врши трећу инстанцију у нашој автономији, што ми сами апелирамо на мађарску владу...“ — Изволте сад, господо око „Браника“, извући из овог оно, што иде на ваш рачун!...

*

Шта ће бити с молбеницама наших оптина?

„... Последице могу бити врло кобне. И — може се државна власт умешати у наше автономне послове...“

Овако пише на првом и четвртом ступцу 134. броја „Браника“. Али на трећем ступцу — утешите се! — пише и ово:

„Јер шта ће бити? Краљ ће све те молбенице (Хвала Богу! Сад су молбенице) послати барону Банфију. А шта ће Банфи радити?... Бациће их у — кошар!“

Дакле ипак их барон Банфи неће сматрати као тужбу и умешати се у наше автономне ствари. Мислимо, да се у једном „озбиљном чланку“ (!) не може написати још више — сваштица!

*

Из Загреба.

Из Загреба — а како уверава „Браник“ — „неутралац“ написао је дугачак чланак у „Бранику“, и чуди се, како је др. Гаврила могао изнети онај предлог у новосадској општини, кад је потписао представку на посланичкој конференцији! Што није чекао прво да види успех итд. итд. Ми мислимо, да је ипак боље урадио др. Гаврила, што је потписао обе молбенице, но да — као н. пр. др. Полит — није потписао ни једну. И др. Гаврила ће, ако се у тој ствари учини још десет сличних корачаји, сигурно се прикључити свима.

Исти тај „неутралац“ предлаже, а „Браник“ у свом најновијем броју потпомаже предлог, да општине, управо црквене скупштине, кад већ хоће нешто да ураде, нека даду поверење посланицима саборске већине. То је заиста „неутралан“ предлог, предлог који би нити помогао овамо, нит одмогао тамо. Предлог, тек да се нешто уради. Истина предлагач мисли, да би тим адреса саборских посланика, којом се моли сабор, добила већу важност. Хм! Поручујете нам, да ће и она молба, коју општине шаљу краљу доћи у кошар и остати без успеха. А шта ће бити са оним изјавама, које уђу само у записник и не дођу ни у руке оних, који бацају молбе у кошар?? То ће помоћи акцију, је л' те? — Ама људи за Бога, мислите ли ви да овај народ баш не уме да мисли, но прима све што му се напише. — Или мислите зар, општинама није стало до ствари, но хоће тек нешто да раде, па ма шта? — Напослетку можда предлог „неутралца“ ипак има практичну страну. Та би била — да посланици не иду у народ, међу бираче. Ал нећете ни то спречити. Хоћемо и ми да посланици добију поверење, ал по парламентарном реду... Нека изволе ићи међу бираче, као што је то свуда у свету и нек се договоре с њима шта да се ради против незаконитости саборског одбора

Не обилазите то и оставите на миру црквене скупштине. Имају оне данас друга посла.

„Осветили му се...“

Патријарх Георгије лежи у постељи и хуче: »Е, баш су ми се осветили радикали! Баш су ми се осветили! Виде ли ти где немам мирнога часа?

Уредник »Сиона« и сам помало хуче и клима главом.

— А истину ти велим, испрва нисам ни сањао, на што ће изићи. Шта више, било ми је баш право, кад донесе »Застава« о оном милијуну форината. Та да! Напали били на мене, као да сам ја сам она несита хала, која је зинула, да им прогута автономију. Па као рекох: Ето вам; — раде на томе и други, те још како раде!

»Па што се сад љути Ваша Светост због тога?...«

»Што се љутим?! Јеси ли ти читао, како пролазе људи, о којима се рашчује, да су добили на лутрији милијун?

— Купе трокатнице, пију најстарија вина и једу најмлађе прасице — рече »Сион« страшљиво.

— Хм — види се на шта мислиш и какав си. Море, таким људима долази сваки дан гомила просиоца, молиоца, да хоће већ да иду у Турке

— Ал Ваша Светост није добила милијун!

— То је баш оно! За то сам ја и прошао горе од оних, који добију милијун на лутрији. Добио нисам још ништа, а сви мисле, ту је већ новац у мом чекмежету. Па нагрнули на мене као чавке, као муве на мед и не могу да их се отресем... Долазили ми и долазили, док ето нисам легао у кревет...

— Па ће се бар Ваша Светост одморити, поче га тешити »Сион« пун учешћа...

— Јест, ал писма, писма... Кад донесе писмоноша пошту, не могу казати: болестан сам. А видиш ли ону гомилу хартије у буџаку? Све су то брате мој писма, све.. Ху! Онај један ми предлаже да у интересу будућих избора покренемо велики лист, из раније. Он да буде уредник и да купи претплату, а ја да дајем новаца. — Онај други ми пише да му дам да путује. Каже има много пријатеља и све ће придобити за мене. Они трећи ми долазе и предлажу и пишу, да дам још новаца јер оснивају још један новчани завод.. па ће и тај завод помоћи да сатремо радикале у гњезду њихову. И никоме не треба много... Тако 50—60.000 фор. на почетку доста је. Прије и пријатељи, заборављени познаници и они које никад нисам познавао, од девете тете дете и још удаљенији родови долазе ми и јављају се и сећају ме се...

— Ух, ух вели »Сион« забринуто.

— Ово није више ни хришћански. Не само да хоће да ми узму кошуљу, но и кожу. Какав милијун. Не би било ни три доста кад бих учинио свакоме, ма и пола од онога што иште. И сваки дан стижу, долазе писма нова, и нова, а и ко ће то све да прочита?! Ех ђурђевићу, ђурђевићу! Боље да си прегризао језик но што си оно казао...

— Па зар има баш тако много писама? пита Сион.

- Много, много, нема им ни броја ни числа...

— Онда има и опет Ваша Светост прилику, да на лак начин постане добротвор.

Његова Светост радознало подиже главу. А Сион наставља:

— Сасеците Ваша Светости и покупите марке с тих писама, продајте их и поклоните сиротињи... И онако одавна није било ништа у новинама о доброчинствима. А зашто да пропадну те марке?!

Његова Светост не рече ништа, али у себи помисли: — Паметан је обешењак. А ја сам још паметнији. Продаћу и — задржаћу за себе... А писма иду, стижу, долазе сваки дан све нова и нова. **—ша.**

Вести из места и са стране.

Конференција Добротворне Задруге Српкиња која је заказана од Добротворне Задруге Српкиња Загребкиња у Нов, Саду за 20. новембар (2. децембар) о. г. неће се држати, као што је у позиву означено, у дворани српске више девојачке школе, него у дворани „Матице Српске“, што се овим јавља изасланицама те конференције.

Забава. Српско православно црквено певачко друштво „Вијенац“ у Брчком приређује 14. новембра 1898. забаву с играиком. I. део: 1. Друштвена химна пева мешовити хор. 2. „Кукавице“ од Змај Ј. Јовановића, декламујр Никола Елдуповић ученик IV. разр. 4. „Славјанска полка“ пева мушки хор. 4. „Кад прво сунце“, четворопев, пева учитељски збор српске школе. 5. „Јехан козак“ пева мешовити збор. II. део: „Пркос“. Шаљива игра у 1 чину с песмама. посрбио др. Јован Андрејевић, представљају чланови „Венца“. III. део: Супске народне и окретне игре.

Забава. Српско панчевачко певачко друштво „Венац“ приређује сутра ванредну забаву с игранком, у корист своје друштвене благајне. I. део: 1. Јенко: „Двори Даворови“, пева мушки лин. 2. Дубек: „За потоком“, пева мешовити лик. 3. „Славска увертира“, свирају на гласовиру гђца Милева Драгићева и г. М. Дозела. 4. Базен: „Крстоношци на Мору“, велика хорална појава, пева мешовити лик. 5. Гунод: „Збогом завичају“, из опере „Фауста“, бас соло, пева г. Ђорђе Миљковић уз пратњу гласора. 6. Крајцер: Тропев, из опере „Ноћни табор код Гранаде“, певају уз пратњу гласовира гђца Табакова, г. Пера Крецуљ и г. Душан Стојановић. 7 Мокрањац: „Мирјано“, бас соло, уз пратњу мешовитог лика и гласовира. Бас соло пева г. Ђорђе Миљковић. 8. Павловић: „Српско оро“, пева мешовити лик. II. део: Игранка.

Наше нове банкноте. Нацрт новог правила за банкноте прописује, да садржај на новој банкноти буде на једној страни на мађарском, а на другој страни на немачком језику. — Но аустријска комисија за поравнање изјавила је своје мишлење 15. м., да у колико се Аустрије тиче, да се текст у банкноти на аустријској страни, на свим државним језицима истакне, и то: на чешком, пољском, талијанском, рутенском, романском, српском, хрватском и словеначком. Овако је поштено и праведно.

Две нове српске школе у Маћедонији. „Цар. Гл.“ има овај допис из Дебра: „Данас са радосним срцем узех перо у руке да вам јавим да смо 12. октобра о. г. добили русат-наме за отварање српске школе у селу Ковачу, Поречкој нахији, Кичевске казе. Ово је село једно од највећих у нахији и лежи баш на средини нахије, а у њему сједи и мудир нахијски. Послије три дана, бијасмо обрадованн и другим веселим гласом. Царске власти издадоше русат-наме и за отварање српске школе у селу Нерезима, у Горњо-Добарској Кази.

Разне вести. У Вршцу је почео излазити нов лист „Заштита“ за забаву, просвету, привреду и трговину. Власник и уредник је Милан Стефановић. Лист излази четвртком, а цена му је 4 фор. на годину. — У Госпићу почео је излазити „Србин“. Власник је П. М. Крајиновић, излазиће 1. и 16. дана сваког месеца. — Из Београда јављају да је и шеснајсти уредник радикалног „Одјека“ затворен. Од свију до сад затворених уредника још ни један није пуштен за слободу и сигурно ће их тамо наћи и седамнајести.

Најновије вести.

Председник угарског сабора Силађи замолио је вође оповиционих странака да му дођу на договор. Позиву његову одазвали су се гроф Апоњи, Хорански, Молнар, Раковски, Кошут и Јуст. Никола Барта одбио је позив нагласивши, да су он и његови начелни пријатељи престали сачињавати засебну странку. Председник Силађи је изјавио присутнима, да би Банфи радо хтео да преговара с њима о начину, како да се учествује на тој прослави. Вође народне и пучке странке изјавили су Силађију, да су вољни с њиме да преговарају, дочим се са бароном Банфијем неће упуштати ни у какове преговоре, макар какав се начин изабрао. Вође крајње левице изјавили су, да се они неће упуштати ни с ким ни у какве преговоре у тој ствари, а да ће њихова странка одлучно устати у сабору против предлога који се на прославу буду односили,

Нови Сад, 14. новембра.

Нацрт адресе опозиције на угарском сабору. Јуче је у угарском сабору поднет нацрт оне адресе на Његово Величанство краља, што је израдио гроф Апоњи а потписала је сва његова странка и велики део крајње левице. Та нам адреса казује, да опозиција заиста намерава, да се бори против данашње владе свима законитим средствима и до краја. У тој оштрој и отвореној адреси износи се, како се данас у Угарској новцем и насиљем власти, руши слобода избора и да се чиновници на тим изборима утркују да ногама газе права народа. Не може друкчије, кад је о самом министру-председнику доказано и он је признао, да је потрошио велике новце при прошлим изборима, само није признао, од куда му тај новац. Уједно се испоставило о њему, да је при тим изборима наговарао чиновнике, да погазе своју реч у корист његове странке. Зар већ ово не значи крај уставности? Сваки, који не гласа за владину странку, мора бити приправан на то, да ће му се чиновници светити. А чиновници морају тако да чине, јер су они робови владине воље. Па кад се овако руши основни принцип уставности, шта је тек са законом?! У таким приликама није чудо, ако саборска мањина покушава, да осујети на практичан начин, рад већине. Посланици држе за дужност да обавесте Његово Величанство краља о овим приликама, јер очекују од краља, да ће он на основу своје краљевске власти, спречити, да се и даље попиру уставна права народа. На крају моле, да краљ отклони оне своје саветнике, који уставност доводе у опасност и да положи владу у руке таким људима, који ће подједнако поштовати и бранити права круне и народа

Ову адресу потписала је не само народна (Апоњијева) странка, него и већина посланика крајње левице, њих 79. Ово отворено изнашање данашњег зла, нема сумње, да ће извести велики утисак у свој Европи. Не можемо а да не напоменемо ово: Докле се само против народности овако поступало, дотле није била пољуљана уставност у основи. То је тек сада, кад су и мађарске опозиције осетиле „горчину“ те уставности Доћи ће дан када ћемо видети на влади Апоњија и његове пријатеље и онда би врло волели, кад би се та господа држала оних начела, која данас са пуним устима исповедају.

Трговина.

НОВИ САД, 14. новембра. Пшеница прве каквоће фор. 9·60—70 н. Пшеница средња ф. 9·30 до 50 нов. Пшеница лакша роба ф. 9·——9·20 н. Наполица ф. 8·50—80 нов. Јечам нови ф. 5·50—60 Зоб ф. 5·30—40 Кукуруз у зрну нови ф. 3·60—70 нови у клипови ф. ——— нов. Маст 62 фор. Сланина сува 62 фор. дебела паљена 64 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	36—37 нов.	живе мере
„ средњи . .	34—35 нов.	
„ лаки . . .	30—32 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	28—32—— нов.	по клгр.
Јагањци	— — фор.	по пару.
Овци .	8—12 фор.	по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

13. октобра било је	0·60 мет.
14. октобра било је	0·56 мет

*

БУДИМПЕШТА, 24. нов. п. р. (Оригиналан извештај са свињског трга од Косте Стефановића, Ferenzváros).

Од 18. до 24. новембра.

Дан	дотерано	продато	остало непродато	Дневна цена: 240—300	300—380
	комада				
четвртак	—	—	442	—	—
петак	1076	1003	515	45—48	46—49
субота	221	322	417	46—49	47—49½
недеља	—	—	—	—	—
понедељак	1411	1158	670	47—49	47—50
уторак	620	992	298	46—48	48—50½
Среда	1039	873	464	46—48	47—49
Четвртак	1259	960	750	45—47	46—48
Свега	5629	5308			

Продаја по овдашњој узанцији 45 кила од пара живота и 4% рабата, на маторије и теже свиње по погодби више живота.

*

ШТАЈНБРУХ 25. новембра п. р (Извештај са свињског трга од Косте Стефановића.)

Трговина је била спора. Недељно просечне цене: Мађарска сортирана роба од 320—380 клг. тешки 49—50 нов. од 280—300 кила тешки 50½ до 51 н. Матори преко 300 кила тешки ——— н. Српски 47½—48½ н. по килограму одрачунавајући 45 кила по пару на живот и 4% рабат.

Цена рани овде постављено: кукуруз 5 ф. 65 н Јечам 6 ф. 80 н.

Овдашњи штанд од 18. новембра. Преостало 38124 комада, дотерано из унутрашњости 828; из Србије 2425; из други земаља —. Свега 3253 комада. Отерано за будимпештански обрт (I—X срез) 2409, за унутрашњост 412, за друге земље —. у сапунциницу 3, израђено из салама —, угинули 2, из вагона мртви истоварено 4, за бобичаве нађено 20, Остаје штанд 37612.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је из штампе:

„ТРУЛЕЖ“

РОМАН

НАПИСАО

ЈАША ТОМИЋ.

ЦЕНА 2 КРУНЕ (2 ДИНАРА).

Роман износи петнаест штампаних табака (239 страна) а може се добити код писца у Новоме Саду и у књижарама.

ОГЛАСИ.

Henneberg-Seide

von **45 Kr.** bis **fl. 14·65** p. Met. — nur ächt, wenn direkt ab meinen Fabriken bezogen — schwarz, weiß und farbig in den modernsten Geweben, Farben und Dessins. **An Private porto- und steuerfrei ins Haus. Muster umgehend.**

Seidenstoff-Fabriken G. Henneberg (k. u. k. Hofl. Zürich. 582 46—51

ОТВАРАЊЕ ПИВНИЦЕ.

Штованој п. н. публици из места и са стране част ми је до новољног знања ставити, да сам лево у дворишту хотела Јелисавете налазећу

ЗАПЛЕТАЛОВУ ЧЕБСКУ ПИВНИЦУ

од данас спојио једном просторијом са уласком од улице.

Ослањајући се на многогодишње искуство као новосадски гостионичар, залагаћу сав свој труд, да своје штоване госте увек свежим, за сад припознатим

САЛОНСКИМ ПИВОМ

из чебске пиваре г. Лазара Дунђерског

као и најбољим и чистим винима и добром кујном, најтачније и најревносније послужим и тим најпријатније пребивање гостима својим омогућим.

У очекивању многобројне посете, јесам са особитим штовањем

Карл Заплетал,
гостионичар.

651 1—1

500 ФОРИНАТА плаћам свакоме, који при употреби **Бартилове воде** за зубе, флаша по **35 нов.**, икад више зубобољу добије или из уста задише. (Паковање 10 нов. обашка). **A. Bartilla's Erben** *(E. Winkler), Wien 19/1., Sommergasse 1.* — Свуда нека се вазично тражи **Бартилова** вода за зубе. Пријаве фазифицирања биће добро награђене.

У Новом Саду: код П. Георгијевића апотекара, ћурчијска улица и у апотеци Грозингера, Фрање Јосифа трг 1. 560 1—

Златна медаља светске изложбе у Паризу

ЧОКОЛАДА И КАКАО Suchard.

Да би се избегао сваки неспоразум, чини се поштована публика пажљивом, да творница **PH. SUCHARD** тако звану **БРУХ-ЧОКОЛАДУ** нити прави, нити у промет пушта.

Чоколаде Suchard јесу уз гаранцију чисте;
Чоколаде Suchard имају омотач од стенина;
Чоколаде Suchard увијене су још једним омотачем;
Чоколаде Suchárd имају на омотачу фабричну марку и потпис.

353 1—

Одликован медаљом за оцене на светској изложби у Чикагу.

Verlangen Sie

die weltberühmten spanischen und portugiesischen Weine der

The Continental Bodega Company.

Sherry
Portwein
Malaga
Madeira
Tarragona etc.

Erhältlich in sämmtlichen besseren Delicatessenhandlungen wie auch glasweise in den besten Hôtels, Cafés und Restaurants.

Eigene Filiale: Budapest,
nur: IV Eckhaus Kossuth Lajos- und Neue Welt-Gasse (vis-à-vis Centry-Casino).

Niederlage in Ruma
bei
Svetolik J. Gyurisits. 373 16—20

ПРЕДАЈА РАДЊЕ

у Срему у једној вароши, која има велику околину предаје се из слободне руке, једна добро сортирана

ГВОЖЂАРСКА РАДЊА

са не великим лагером, робом курентном и чистом, на врло добром месту, под повољним условима. — Упитати ваља у администрацији овог листа. 562 1—3

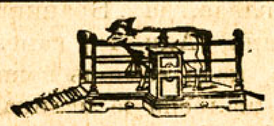

J. FLORENZ
k. u. k. Hof-Wagenfabrik
Wien, I./1 Franz-Josefs Quai 3.
Препродавцима велики рабат.
Каталоге разашиље бадава и франко.

АДВОКАТ ЂОКА ДИМИТРИЈЕВИЋ

јавља да му се писарница сада у **Вел. Бечкереку** у главној улици бр. 511. налази. 558 2—3

ИЗВРСНЕ ПОМОЋНИКЕ

детајлисте, који су вични бранжи кратке робе (Kurzwaaren) биће акцептовани. Који су у овој струци дуже времена сервирали и ваљани аранжери излога имају првенство. Оферте уз ознаку плате и сликом упућују се на **D. W. Kraus у Митровицу.** 557 2—3

Велики крах!

ЊУ-ЈОРК и ЛОНДОН нису оставили на миру ни европско копно, с тога је приморана једна велика творница за сребрне ствари, да распрода у бесцење целу своју залиху и да се задовољи једино наплатом за рад. Ја сам опуномоћен да извршим то. С тога разашиљем свакоме следеће ствари уз наплату од само **6 фор. 60** новч. и то:

6 комада најфинијих ножева са правом енглеском сеченицом,
6 комада америк. патент сребрних виљушака свака из цела,
6 комада америк. патент сребр. кашика за јеле,
12 комада амер. патент сребр. кафених кашика,
1 комад америк. патент сребрна кашика за сипање чорбе,
1 комад америк. патент сребрна кашика за сипање млека,
2 комада америк. патент сребр. чашица за јаја
6 комада енглеских Викторија тасова,
2 комада врло лепих светњака,
1 комад цетка за тај,
1 комад расипач за шећер.

Свега **44** комада само за **6 фор. 60** н.

Тих **44** комада стојали су пре 40 фор. а сад се ето могу добити по ту најнижу цену од **6 ф. 60** н. — Американско патент сребро је скроз бео метал, који задржава боју сребра пуних 25 година; за то се јемчи. А за најбољи доказ, да овај оглас

није превара

ево се јавно обвезујем, сваком оном, коме се роба не допада, без икаквога устезања вратићу новац натраг, те нико нека не пропусти ову згодну прилику, да не набави ову **дивну гарнитуру**, која је особито подесна као **изврстан поклон о БОЖИЋУ и НОВОЈ ГОДИНИ** и то за сваку кућу.

Добија се **само** код 532 5—

А. ХИРШБЕРГА

ГЛАВНА АГЕНТУРА
сједињених американских творница
за патент-сребро

Беч, II., Rembrandstrasse 19/c. Телефон бр. 7114.

На страну се разашиље поузећем или за готово.

Прашак за чишћење тих ствари 10 новч.

АМЕРИК ПАТЕНТ

Само су праве ствари са овим жигом. (Метал за здравље.)

Извод писама од разних признања.

Поручбу примила и врло задовољна, молим поново пошиљку за фор. 6.60.
Клуж. Екселенција бароница Банфи.

Пошиљку сам примила и с њом сам веома задовољна.
Гад, Угарска 1. септ. 1898. Грофица Ц. Хотек-Гуденус.

Са мустром сам јако задовољна и молим за читаву колекцију.
Шопрон, Угарска. Бароница Маршал.

АГЕНТИ

или

ПРИВАТНЕ ЛИЧНОСТИ

који познанства имају биће одмах примљени, који би се хтели бавити примањем поручбина на патентиране артикле. Висока провизија или стална наплата ујемчена. Оферти се упућују на

F. Hamaček, Prag, 1134 II.
559 2—4

Пази на заштитну марку!

Маријацелске капљице за стомак

ванредно дејствујуће код болести стомака, јесу добро позната кућевна и народна сретства без којих не треба бити

при немању апетита, слабости стомака, дисању хрђавог мириса. подригивању, колици, горушици, прекомерном нагомилавању слуза, жутици, одвратности и повраћању, грчевима у стомаку, тврдој столици или затвору.

Такође је опробано лековито средство код главобоље, препуњена стомака са јелом и пићем, при болести црне џигерице и хеморојиде и који пате од глиста. Код речених болести од млогих година познате су **Маријацелске капљице** као најбоље сродство, што доказују стотинама сведочби. Цена флаши са упутством 40 нов., великој флаши 70 нов. Централно отправништво кроз апотекара

Carl Brady, Apotheke zum „König v. Ungarn“ Wien, I., Fleischmarkt 1.

Може се добити у свима апотекама

Главно стовариште **Josef v. Török,** Budapest, VI. Königsgasse 12.

520 5—22

Рихтеров Анкер-Паин-Експелер

Liniment Capsici compos.

Овај чувени кућевни лек одржао је пробу и критику садашњег времена, јер се не мање већ од 30 година као поуздан лек употребљује, и то **ублажава болове од реуме, костобоље, расхлађења** и томе сличних патња и болести, да га и сами лекари врло често болесницима прописују. Овај прави Анкер-Паин-Експелер, није никакво тајно средство за употребљавање, но прави народни кућевни лек, који због тога не би требао ни из једне куће да фали. За цену од 40 новч., 70 новч. и 1 фор. може се у свима лекарницама добити. Главно стовариште код **Josef v. Török Apotheker in Budapest.**

Код куповања треба пазити, те да се од преваре и штете сачува, треба сваку флашицу, која нема на себи ове ознаке (ленгера) и име **Рихтер** да ју врати натраг.

F. Ad. Richter & Cie k. u. k. Hoflieferant, Rudolstadt.
525 6—39

Свака срећка игра у сви 6 разреда БЕЗ ДОПЛАТЕ.

6 извлачења **6 извлачења**

СРЕЋКЕ НОВИНАРА

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК
у вредности од
КРУНА 100.000 КРУНА

5 по **20.000 круна**
и т. д. и т. д.

Предмети, који се добију откупљују се са 20% попуста

Цена срећке 1 круна.

Извлачење је већ 4. јануара (по нов, кал.) 1899.

Срећке продаје:
ЦЕНТРАЛНИ КРЕДИТНИ ЗАВОД,
НОВОСАДСКА ШТЕДИОНИЦА
и АДМИНИСТРАЦИЈА „ЗАСТАВЕ“
У НОВОМ САДУ.
53 3—10

ПО ЈАКО СНИЖЕНИМ ЦЕНАМА

ЈЕФТИНА ЗЛАТНА И СРЕБРНА РОБА

ПОДЕСНА ЗА ПОКЛОНЕ

О БОЖИЋУ И НОВОЈ ГОДИНИ

РАСПРОДАЈЕ

АДОЛФ ЕКФЕЛД

У НОВОМ САДУ

главна улица број 13. у кући Браће М. Поповића.

400 9—20

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.